

Motion till riksdagen 2009/10:K425

av **Camilla Lindberg (fp)**

Integritetsbalk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning av införandet av en integritetsbalk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot massövervakningssystem.

Motivering

Frågor om skydd för privatlivet och den enskildes integritet har vuxit allt mer i den allmänna debatten. Alla människor har behov av ett privatliv, skyddat mot oönskade intrång och statlig inblandning. Våra krav på hur omfattande denna privata sfär ska vara har vuxit i takt med att samhällsutvecklingen medgett större anspråk. Det moderna, urbana, ekonomiskt specialiserade samhället ger utrymme för en betydligt större privat sfär än tidigare samhällen gjort. Samtidigt är det, paradoxalt nog, många människor som är beredda att frivilligt öppna mycket privata delar av livet för insyn.

Vårt samhälle måste kunna förena dessa motstridiga tendenser på ett för alla acceptabelt sätt. Personliga relationer är idag av ett annat slag än tidigare. I vårt teknologiska samhälle är det inte givet att vi har vare sig intresse eller behov av att associera oss med våra fysiska grannar. Vänskap och sociala nätverk kan utvecklas över betydligt större distanser. Också ekonomiska relationer i arbete och konsumtion tar sig nya uttryck. I användandet av denna teknologi lämnar vi också spår efter oss – spår som på olika sätt kan användas för att göra intrång i den sfär som vi moderna människor förväntar oss att ha.

Fel! Okänt namn på

Införande av en integritetsbalk

Sverige har, i jämförelse med flertalet länder som uppfyller kriterierna för att vara demokratiska rättsstater, i vissa delar en svag lagstiftning till skydd för privatlivet. Svensk lag saknar en sammanhängande, övergripande definition av begreppet integritet. De grundläggande skydden för en individs kroppsliga och materiella integritet – skydd mot godtyckligt frihetsberövande, husrannsakan, kroppsliga ingrepp, tortyr och skydd för egendom – finns i regeringsformens andra kapitel. Skyddet för äganderätten har beklagligtvis en del principiella inskränkningar (svagt skydd mot expropriering, skattelagstiftning med en historia av ”gummiparagrafer”, retroaktiv lagstiftning och andra inskränkningar i rättssäkerheten). Den mer ideella aspekten av den personliga integriteten, som t.ex. berör insamlande av potentiellt kränkande uppgifter om en person, dennes verksamhet eller sociala kontakter m.m., faller enbart tillbaka på RF 1:2: ”Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.”

Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som Sverige tillträtt som medlem i Europarådet och som i samband med EU-inträdet också blev en svensk rättskälla som omnämns i RF 2:23, innehåller mer utförliga bestämmelser. Rätten till den ideella integriteten uttrycks där framför allt genom artikel 8, Rätten till skydd för privat- och familjeliv. Denna innefattar bl.a. skydd för privat korrespondens. Rätten får inskränkas endast med stöd i lag som syftar till att trygga det demokratiska samhällets säkerhet, en mycket stark motvikt.

Antagandet av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna innebar alltså en rejäl skärpning av skyddet för den ideella integriteten i svensk rätt, dock med en väsentlig inskränkning. Europakonventionens ställning som rättskälla förhindrar utfärdandet av lagar och förordningar som inskränker denna ideella integritet – men den förhindrar inte att tillämpningen av lagar och förordningar kommer i konflikt med privatlivets helgd.

För att åstadkomma ett tydligare och mer heltäckande rättsligt skydd för privatlivet är det alltså inte så mycket ett kraftigare grundlagsskydd som behövs utan en utförligare lagstiftning. Det kan åstadkommas genom att en rad väsentliga lagar samlas i en särskild integritetsbalk. På ett liknande sätt som inrättandet av en miljöbalk ledde till en mer samlad översyn, och möjlighet att jämföra lagstiftning som tidigare varit svår att överblicka, kan en integritetsbalk ge en skjuts åt lagstiftningsarbetet liksom att skapa en mer samlad tillämpning av lagens integritetsprinciper inom förvaltningar och myndigheter. En samlad integritetsbalk kan också verka stimulerande på forskning om integritetsfrågor inom de juridiska fakulteterna. Vad som här sagts om införande av en särskild integritetsbalk bör riksdagen ge regeringen till känna.

Förbud mot massövervakningssystem

Skyddet för privatlivet kan hotas av flera var för sig oberoende och ganska harmlösa övervakningssystem. Den tekniska utvecklingen möjliggör ett sammanställande och en analys av information som tidigare var alltför splittrad och mångfacetterad för att kunna utgöra något hot mot individens integritet. Tre exempel på sådana system som i en förlängning kan utnyttjas för massövervakning är följande:

- ? Trängselskattesystemets trafikkameror.
- ? Kameror för hastighetsövervakning.
- ? Elektroniska, individuella färdbevis för kollektivtrafik.

Enkannerligen har dessa system fördelar – administrativt såväl som rättssäkerhetsmässigt för individen – samtidigt som de också kan komma att innebära en risk att övervakningen ökar exponentiellt i framtiden. När det gäller det system som funnits längst, automatiska kameror för hastighetsövervakning, har det redan höjts röster för att bygga ut systemet från att övervaka hastigheten vid en punkt till att övervaka medelhastigheten mellan två eller flera kamerapositioner. Detta ska kunna åstadkommas genom att öka den automatiska bildanalysen. Men som en bieffekt kommer också alla bilar som passerar en kamera att fotograferas för att kunna möjliggöra hastighetsövervakningen. Resultatet blir att alla trafikanters resor blir övervakade, åtminstone på vissa vägsträckor. Detta kan inte stå i rimlig proportion till den trafiksäkerhetsmässiga vinst som ett sådant system skulle medföra.

Risken finns att system som tekniskt medför risker för massövervakning införs utan en tillräcklig analys av integritetsperspektivet. Därför bör en kommande integritetsbalk innehålla ett klart förbud mot upprättande av massövervakningssystem och ett mycket hårt reglerat tillståndsförfarande som inte möjliggör en stegvis utbyggnad och ändamålsglidning utan förnyad prövning. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 1 oktober 2009

Camilla Lindberg (fp)